www.turkishstudies.net/turkishstudies

Turkish Studies

eISSN: 1308-2140

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Research Article / Araştırma Makalesi

Niğde Kalesi Koruma Kararları ve Özel Proje Alanları

Niğde Castle Protection Decisions and Special Project Areas

Mehmet Tunçer*

Abstract: This is written text as a gift to Mustafa Akpolat; our teacher and friend from METU Faculty of Architecture, Restoration Dep., whom I have known since the 1980s, worked with from time to time, worked together at conferences and scientific events, and always guided us in conservation. We worked with him from time to time and gave joint products. In paper; *"Eskisaray and Kale Neighborhood Conservation Plan Decisions"* in force in the First Degree Archaeological, Urban - Archaeological and Urban Sites, where Mustafa Akpolat did his "Art History" research, and in this context, *"Niğde Castle and Its Surroundings Historic Environment Protection Decisions and Special Project Areas"* will be discussed briefly. In order to carry out on-site investigations for field research during the planning process, field studies were carried out in Niğde with the participation of architects, city planners specialized in conservation, art historian and restoration experts. Maps, plans, conservation board decisions, correspondence and other relevant information and documents regarding the Niğde Castle protected areas were collected from the Municipality, the Governor's Office and the Nevşehir Conservation Board. In this article, the Conservation Plan Decisions and Special Project Area Decisions developed for the "Revision of the Niğde Castle, Archaeological, Urban-Archaeological and Urban Sites Conservation Development Plan" are summarized. Niğde Castle and its immediate surroundings should be preserved and transferred to future generations with the cultural heritage and archeology values that have thousands of years of history and historical housing texture. In this regard, Niğde Municipality and Conservation Boards, the implementers of the Conservation Plan, have a great responsibility. Niğde Municipality is the most important local unit responsible for the protection, restoration and environmental arrangements of cultural assets through receiving the necessary technical and financial support from the Ministry of Culture and Tourism and the Nigde Governorate. Collaboration with non-governmental organizations should be undertaken to inform, raise awareness and financial support of the public.

Structured Abstract: Aim of the study; to give short description of "Eskisaray and Kale Neighborhood Conservation Plan Decisions" in force in the First Degree Archaeological, Urban - Archaeological and Urban Sites, where Mustafa Akpolat has made "History of Art" research. And in this context, "Niğde Castle and Its Surrounding Historic Environment Protection Decisions and Special Project Areas" will be discussed briefly.

* Prof. Dr. Mehmet Tunçer, Çankaya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Prof. Dr. Mehmet Tunçer, Çankaya University, Faculty of Architecture, City and Regional Planning Department
ORCID 0000-0002-1591-6383
mtuncer@cankaya.edu.tr

Cite as/ Atıf: Tunçer, M. (2021). Niğde Kalesi koruma kararları ve özel proje alanları. *Turkish Studies, 16*(7), 411-427. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.54182
Received/Geliş: 12 November/Kasım 2021
Accepted/Kabul: 27 December/Aralık 2021
Published/Yayın: 31 December/Aralık 2021
Checked by plagiarism software
CC BY-NC 4.0

Eskisaray and Kale Neighborhoods Protection Plan Revision was made between 1999-2000 and was prepared by URAY Bülent Tanık Planning Workshop. This Plan was insufficient over time, and it was decided to renew this plan in order to solve the problems.

Conceptual/theoretical framework related to the study subject covers the "Urban-Archaeological Site" and the Urban Site Conservation Planning Area in Eskisaray Neighborhood, which constitutes a whole with this area. Urban-Archaeological Site; covers Kale and Alaeddin Neighborhoods. The castle with its surroundings is an historical and urban site. The castle waters, the green areas on the hill and the stone houses, which are protected as a single structure on the streets below, should be taken under protection together. Especially due to the presence of problematic high-rise buildings in the region, the area could not be managed and made unimportant, even its identity was almost lost, and it was left alone with conservation problems awaiting for urgent solutions.

Methodology: Urban Site Area; the historical urban texture of the castle and its surroundings consists of a part of the "Castle and Alaeddin Neighborhoods" inside the city walls and a part of the "Eskisaray Neighborhood" outside the city walls. “Eskisaray and Kale Neighborhood Conservation Development Plan” was established in 2016 by MILET Planning Ltd. was undertaken by the author served as the "Conservation Planning Consultant" in this study. In the study; "Research-Evaluation Report" and "Urban Design Projects Reports" and “History of Art Reports” were prepared.

It is not possible to say anything definite about the history of the castle. Although there is an Arab-Byzantine annex on the lower walls, it dates back to BC. It is possible that it was built in the 8th century. The castle was repaired by the Grand Vizier İshak Pasha in 1740. The Hisarpark Area, which was arranged on the Niğde Castle in the 1940s, was later reconsidered with the addition of various additions, new pools and seating areas until the 1970s, and became an important resting and recreation area for the citizens.

Results and discussion: Urbanization problems are also increasing rapidly as Niğde remains in a development line where conservation zoning plan applications are not included and follows parcel-scale (luxury) construction-oriented policies. It is known that the city has more than 150 mansions. However, the number of those standing and under protection will be very few, as these mansions (or historical civil architectural works) are hardly noticeable in the central area of the city, which can be considered small, except for the castle and some streets around it. The 1.5-2 storey single-row shops built on the basis of the Castle Walls and their usage are not suitable for a region that should be used for "Cultural Tourism" purposes, and they attract an excessive traffic load to this area.

This section, which looks like a "Small Industrial Site", has become a depression area in the city center, and has become one of the visual pollution focuses in addition to noise and air pollution, where goods are transported by trucks and vans.

The castle waters, the green areas on the hill and the stone houses, which are protected as a single structure on the streets below, should be taken under protection together. Especially due to the presence of problematic high-rise buildings in the region, urban conservation area in the Castle has almost lost, and it was left alone with conservation problems awaiting for urgent solutions.

Conclusion and recommendations: Niğde Castle and its immediate surroundings should be preserved and transferred to future generations with the cultural heritage and archeological values that have, thousands of years of history and historical housing texture. In this regard, Niğde Municipality and Conservation Boards, the implementers of the Conservation Plan, would have an important role. Niğde Municipality is the most important local unit responsible for the protection, restoration and environmental arrangements of cultural assets by receiving the necessary technical and financial support from the Ministry of Culture and Tourism and the Niğde Governorate. It is necessary to work with non-governmental organizations to inform the public, to raise awareness and to support them financially. In the areas within the boundaries of the Eskisaray and Kale Neighborhoods Protection Plan Revision, in the implementation of the Plan decisions and in the applications to be made for the Special Project Areas, 1/500 and 1/200 Scale "Urban Design Projects" should be produced in the required detail.

Keywords: Art History, Niğde, Mustafa Akpolat, Conservation, Historical Environment, Urban Design

Öz: Bu yazı; ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Restorasyon Ana Bilim Dalı'ndan, 1980'li yıllardan bu yana tanıdığım, zaman zaman birlikte çalıştığımız, konferanslarda, bilimsel etkinliklerde birlikte olduğumuz sevdiğim, bizlere koruma konusunda her zaman yol gösteren hocamız Prof. Dr. Mustafa Akpolat'a armağan olarak kaleme alınmıştır. Kendisi ile zaman zaman birlikte çalışmış ve ortak ürünler vermiştik. Bu yazıda; Prof. Dr. Mustafa Akpolat'ın "Sanat Tarihi" araştırmalarını yaptığı, I. Derece Arkeolojik, Kentsel-Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanlarında yürürlükte olan "*Eskisaray ve Kale Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı Kararları*" ve bu çerçevede *"Niğde Kalesi ve Çevresi Tarihi Çevre Koruma Kararları ve Özel Proje Alanları"* özetle ele alınacaktır. Planlama sürecinde alan araştırması için yerinde inceleme çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla, Niğde'de mimar, korumada uzman şehir plancısı, sanat tarihi ve restorasyon (alanında) ilgili uzmanların katılımıyla arazi çalışmaları yapılmıştır. Belediye, Valilik ve Nevşehir Koruma Kurulu'ndan Niğde Kalesi sit alanlarına ilişkin harita, plan, koruma kurulu kararları, yazışmalar ve diğer ilgili bilgi ve belgeler toplanmıştır. "Niğde Kalesi, Arkeolojik, Kentsel-Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanları Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu" için geliştirilen Koruma Planı Kararları ve Özel Proje Alanı Kararları özetle verilmiştir. Niğde Kalesi ve yakın çevresi barındırdığı binlerce yıllık geçmişe sahip kültürel miras ve arkeoloji değerleri ve tarihsel konut dokusu ile mutlaka korunarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Bu konuda Koruma Planı uygulayıcıları Niğde Belediyesi ve Koruma Kurullarına büyük görev düşmektedir. Niğde Belediyesi; Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Niğde Valiliği'nden gerekli teknik ve parasal desteği alarak kültür varlıklarının korunması, onarımı ve çevre düzenlemelerinin yapılmasında sorumlu en önemli yerel birimdir. Halkın bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve parasal olarak desteklenmesi konularında sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Tarihi, Niğde, Mustafa Akpolat, Koruma, Tarihi Çevre, Kentsel Tasarım

Giriş

Bu yazı; 1980'li yıllardan bu yana tanıdığım, zaman zaman birlikte çalıştığımız, konferanslarda, bilimsel etkinliklerde birlikte olduğumuz sevdiğim, bizlere koruma konusunda her zaman yol gösteren hocamız Prof. Dr. Mustafa AKPOLAT'a armağan olarak kaleme alınmıştır. Kendisi ile zaman zaman birlikte çalışmış ve ortak ürünler vermiştik.

Çalışma; Prof. Dr. Mustafa Akpolat'ın "Sanat Tarihi" araştırmalarını yaptığı, I. Derece Arkeolojik, Kentsel- Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanlarında yürürlükte olan "*Eskisaray ve Kale Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı Kararları*[1]" ve bu çerçevede **"Niğde Kalesi ve Çevresi Tarihi Çevre Koruma Kararları ve Özel Proje Alanları"** özetle ele alınacaktır.

Planlama sürecinde alan araştırması için yerinde inceleme çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla, Niğde'de mimar, korumada uzman şehir plancısı, sanat tarihi ve restorasyon alanında ilgili uzmanların katılımıyla arazi çalışmaları yapılmıştır. Belediye, Valilik ve Nevşehir Koruma Kurulu'ndan Niğde Kalesi sit alanlarına ilişkin harita, plan, koruma kurulu kararları, yazışmalar ve diğer ilgili bilgi ve belgeler toplanmıştır.

Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı'ya ev sahipliği yapmış olan Niğde İç Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır. Birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı için sloganı "Medeniyetlerin Yaşatıldığı Şehir" olan Niğde ağırlıklı olarak Selçuklu dönemi eserlerinin olduğu bir şehirdir.

Eskisaray ve Kale Mahalleleri Koruma Planı Revizyonu 1999-2000 tarihlerinde yapılmış ve URAY Bülent Tanık Planlama İşliği tarafından hazırlanmıştır. Bu plan zaman içinde yetersiz kalmış, sorunların çözümü amacı ile bu planın yenilenmesine karar verilmiştir.

[1] Eskisaray ve Kale Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı, Müellifi Çankaya Üniversitesi, Öğretim Görevlisi Şehir Plancısı, Hakan Ünlü, MİLET Planlama Ltd. ile birlikte hazırlanmıştır. Bu makalede Tunçer, M., 2016, Niğde Kalesi, Arkeolojik, Kentsel-Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanları Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu Araştırma-Değerlendirme Raporu ve Kentsel Tasarım Projeleri Raporu'ndan yararlanılmıştır.

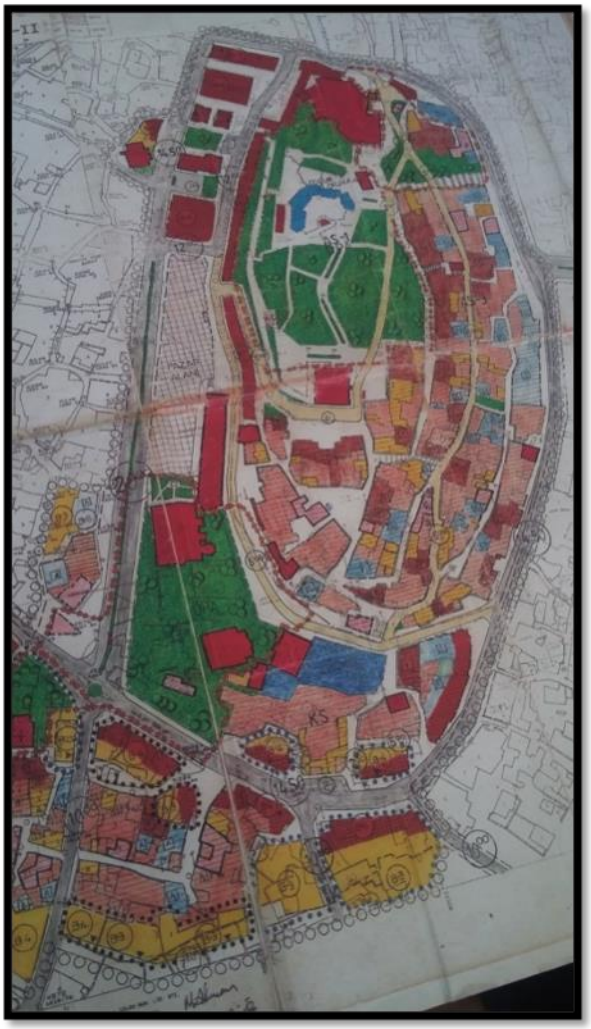
I. Planlama Alanının Niteliği ve Koruma Değerleri

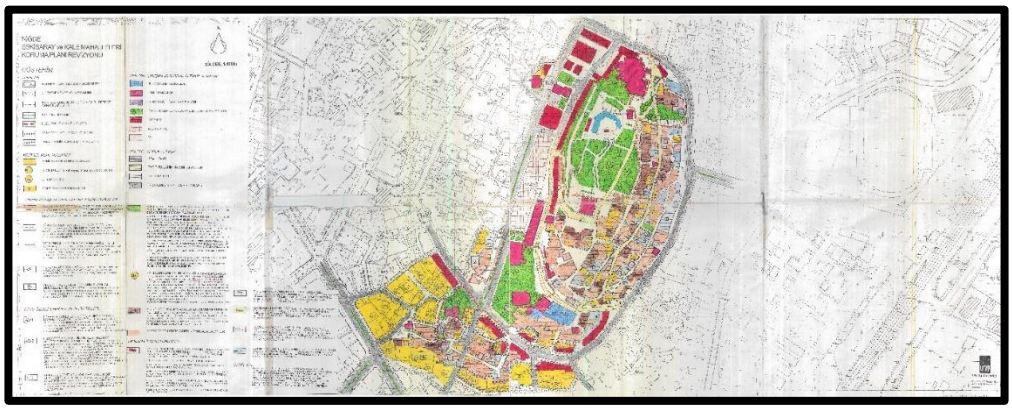
Niğde İli'nin en eski adının Nahita ya da Nakita olduğu öne sürülmektedir. Bu ada ilk kez İbn Bidi'de rastlanmıştır. Nakida adı kimi zaman Nekide olarak da kullanılmış, 14. yüzyılda aynı sözcük arap harfleriyle Nîkde, daha sonrada Nîkde olarak okunacak biçimde yazılmıştır. Cumhuriyet'ten sonra bu ad, Niğde'ye dönüştürülmüştür.

Niğde'nin antik tarihine ait bilgileri bölgede yapılan Bahçeli Köşk Höyüğü, Altunhisar Pınarbaşı Höyüğü, Çamardı Cellaler Höyüğü, Güllüdağ Örenye ve Divaralı Höyüğü kazılarından elde edebiliyoruz. Bu bilgilere dayanarak Niğde Tarihini MÖ 7000-5500'lü yıllardan itibaren başlatmamız mümkün olabilmektedir.

Niğde yöresi, Hititlerin döneminde Tabal Konfederasyonu içinde bulunması nedeniyle, Tabal Toprakları diye anılıyordu. Tabal'ın geç Hititler dönemi merkezi Tuvanuva'da (Tyana) bugünkü Kemerhisar'dı.

Koruma Amaçlı Planlama Alanı; Niğde şehrinin ağırlıklı olarak Selçuklu ve Osmanlı Dönemi eserlerinin bulunduğu tarihi kent dokusudur. İç Kale, Şehir Kapıları ve Kale Burçları ile onarılmış ve sağlam durumda olan "Orta Kale" surları ile çevrili "Arkeolojik Sit Alanı" planlama alanının önemli bir kesimini içerir. Bu alanla bir bütün teşkil eden "Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı" ve Eskisaray Mahallesindeki Kentsel Sit Alanı Koruma Planlama Alanını kapsamaktadır (Resim 1-2).

Resim 1-2: Eskisaray ve Kale Mahalleleri Koruma Planı Revizyonu 1999-2000 (Uray, Bülent Tanık Planlama İşliği)

I. Derece Arkeolojik Sit Alanı:
Niğde'nin tarihi ile ilk buluntular, neolitik döneme (M.Ö. 7250-5500) rastlar. Bunlar Bor Bahçeli Kasabası Roma Havuzu yakınındaki Köşk Höyük'ten ve Bor Pınarbaşı Höyüğünden çıkartılan eserlerdir (Niğde Belediyesi, 2017).

Anadolu'da Hitit dönemi olarak isimlendirilen M.Ö. 2000-7000 yıllarına ait eserler ise Kömürcü Köyü Göllüdağ Örenyeri'nden çıkartılmıştır. Helenistik dönemde ise (M.Ö.330-30) Niğde bölgesi Büyük İskender'in komutanlarından Eumenes'in kurduğu Bergama Krallığı'na dahil olmuştur. Tepe Bağları ve Ulukışla Porsuk Höyük kazılarından bu döneme ait eserler çıkartılmıştır.

Alaeddin Camii, Niğde Kalesi ve Kaleparkı içeren alandır. I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Kentsel-Arkeolojik Sit Alanında bulunan Kale, Alaeddin ve Eskisaray Mahallelerinde 1962 tarihinde yapılan arkeolojik kazılarda çeşitli seramik izlerine rastlandığı halde önemli bir yapı izine rastlanmamıştır (Akok & Erdil, 1962).

Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı:

Kale ve Alaeddin Mahallelerini kapsamaktadır. Kale ve çevresi tarihi ve kentsel bir sit alanıdır. Kale suları ve tepedeki yeşil alanlar ile alttaki caddelerde yer alan tek yapı şeklinde korunan taş evlerin hep birlikte koruma altına alınması gerekir. Özellikle sorunlu yüksek yapıların bölgedeki varlığı yüzünden alan yönetilememiş ve önemsizleştirilmiş, hatta kimliği neredeyse yitirilmiş, acil çözüm bekleyen koruma sorunları ile baş başa bırakılmıştır.

Kentsel Sit Alanı:

Kale ve çevresindeki tarihsel kent dokusu, sur içinde "Kale ve Alaeddin Mahalleleri" ve sur dışında "Eskisaray Mahallesi"nin bir kısmından oluşmaktadır.

Kalenin tarihi hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Kale'yi çevreleyen sur duvarlarında Arap Bizans eklentisi var ise de, M.Ö. 8. asırda yapılmış olma ihtimali vardır. Kale 1740 yıllarında Sadrazam İshak Paşa tarafından onarılmıştır. Bugün ise Belediye tarafından Kale'nin yer aldığı tepenin etrafı duvarla çevrilerek üst kısmı park haline getirilmiştir.

II. Korumaya İlişkin Alınan Bazı Kararlar, Plan Değişiklikleri ve Sorunları

Bu bölümde Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını (KTVK) Koruma Bölge Kurulu tarafından alınmış güncel (2010-2016) bazı kararlar incelenecek, Koruma Planı ve tek yapıya ilişkin bazı sorunlar açıklanacaktır.

1. Koruma Amaçlı Plan Değişikliklerinin İlgili Yönetmelikler Uyarınca Hazırlanması Gerekliliği:

Nevşehir KTVK Bölge Kurulu'nun aldığı kararlarda (KTVK, 2015; KTVK 2016a); Kentsel Sit Alanı'nda kalan aşağıdaki ada ve parsellerde;

1. 296 Ada, 2, 25, 26 Sayılı Parselde

2. 292 Ada, 2, 68, 81, 82, 102 Sayılı Parsellerde

yapılmak istenen 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı değişikliğinin Koruma Amaçlı İmar Planı'nın hazırlanmasında, "**Koruma Amaçlı İmar Planları Ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi Ve Müelliflerine İlişkin Usul Ve Esaslara Ait Yönetmelik"**in 11. Maddesi uyarınca hazırlanmamış olması nedeni ile uygun bulunmamıştır. Ayrıca, Plan Değişiklik Teklifinde mülkiyet sınırlarının plan üzerine işlenmesi, plan değişikliği onama sınırının plan lejandında gösterilmesi, tüm belgelerin ilgili idarece onaylı olmasına riayet edilmesi, plan müellifi imzasının olması Koruma Kurulu tarafından istenmiştir.

Ayrıca; plan değişikliğine konu olan taşınmazların tapu kayıtları ve maliklerin plan değişikliğine ilişkin muvafakat durumunu gösterir belgelerin tamamlanıp Koruma Bölge Kurulu'na iletilmesinden sonra konunun değerlendirilebileceği kararı verilmiştir.

3117 Ada, 1 Sayılı Parsel, Ak Medrese'nin koruma alanı içerisinde kalmaktadır. Bu parsele ilişkin imar planı değişikliği ise, Meclis Kararı ile birlikte Belediye görüşü ve imzası olacak şekilde Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne iletilmesi gerektiğinden işlem görmemiştir (KTVK, 2014a). Daha sonra hazırlanan plan ise; 3030 Sayılı Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinin 28. Maddesine ve Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliğinin 6. ve 26. Maddelerine uygunluk sağlamadığından reddedilmiştir (KTVK, 2014b).

2. Kurula Gönderilecek Konuların İlgili Mevzuata Uygun Hazırlanması:

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını (KTVK) Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan 22.11.2014 Tarih ve 1350 Sayılı Kararda;

Koruma Kurulu'na değerlendirilmek üzere sunulacak konuların ve taleplerin; öncelikle ilgili idarelerce 3194 Sayılı İmar Kanunu ve ilgili diğer mevzuat açısından gerekli incelemelerin yapılarak,

- Mevzuata uygun olan talep ve işlemlerin Kurula gönderilmesi,
- Mülkiyet durumlarına ilişkin açıklama ve belgelerin dosyalarda yer alması,
- İlgili idarelerce kendi görev alanları kapsamında yapılması gerekli işlemlerin öncelikle yapılması (kaçak yapı vs.),
- Gerekli bilgi ve belgelerin eksiksiz olarak gönderilmesi,
- Belediye, Özel İdare ve diğer kurumlarca gönderilen temsilcilerin konusunun uzmanı ve ilgilisi olması,

gerektiği kararı verilmiştir.

Niğde'de iç kalenin güneybatı köşesindeki burcun yarısı yıkılıp içi doldurularak, üstüne Saat Kulesi (1901–2) yapılmıştır. Dıştan minare görünümünde olan saat kulesi, dört bölümden oluşur. Kaide ve gövde ongen planlıdır. Saat kulesi yapma geleneği Avrupa'da 16. yüzyılda başlamasına rağmen, Osmanlı topraklarında 18.yüzyılda görülmeye başlar. Anadolu'da ilk örnekleri 19. yüzyıl başında görülür. Sultan Abdülhamit'in tahta çıkışının 25.yılında (1901–2) valilere gönderilen fermanla Anadolu'da saat kulesi yapma geleneği hızlanır. Zamanın mimari üslubunu yansıtan saat kulelerinden yalnızca elli (50) tanesi günümüze gelmiştir (Acun, 2011, s.75).

Niğde Kalesi'ndeki Onarımlar

Niğde Kalesi Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun (GEEAYK) 15.07.1978 Tarih ve a-1207 Sayılı Kararı ile tescil edilmiştir. Daha sonra GEEAYK'nun 17.19.1983 Tarih ve 1535 Sayılı Kararı ile tescil kararı yenilenmiştir.

Niğde Kalesi'nin restorasyonuna ilişkin projeler Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 16.12.2005 Tarih ve 558 Sayılı Kararı ile uygun bulunmuştur.

Cumhuriyet döneminde hapishane olarak kullanılan kalenin Kültür ve Turizm Bakanlığınca 05.04.2007 tarihinde restorasyonu tamamlanmıştır. 2013 yılında Niğde Kalesi'nin çatı örtüsünden yağmur sularının içeri sızması nedeni ile çatı örtüsünün onaylı projesine göre onarımının yapılması uygun bulunmuştur (KTVK, 2013a). Ayrıca; kale içinde "Bekçi Kulübesi" niteliğinde sökülüp takılabilir ahşap baraka yapılmasına ilişkin proje de bu dönemde uygun bulunmuştur (KTVK, 2013b).

Saat Kulesi'ni çevreleyen yüksekliğin yeterli olmaması nedeni ile ziyaretçilerin can güvenliği bakımından olumsuzluk yaşanabileceği nedeni ile ferforje korkuluklar yapılmış ve güvenlik sağlanmıştır.

Sungurbey Camii Onarım Çalışmaları

Sungurbey Camisi Niğde Kalesinin güneybatı yönünde yer alan önemli bir anıt eserdir. Caminin inşa kitabesi yoktur. Ancak 1335 yılı civarında yapıldığı düşünülmektedir. İlhanlı döneminde Niğde Valisi olan Sungur Bey tarafından yaptırılmıştır. Caminin mimarı bilinmemektedir (Doğan, 2013).

Bazı onarımlarla günümüze gelen cami, örtü sistemi ve minareler haricinde özgün özelliğini ve işlevini korumaktadır. Doğu taç kapısı asıl giriş açıklığı üzerinde 874 H./1469–70 M. tarihli vergi kitabesi bulunur. Muhtemelen bu tarihte cami tamir görmüş olabilir[2].

32 Pafta, 353 Ada, 1 Parselde bulunan Sungurbey Camii; Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 15.04.1978 Tarih ve A-1250 Sayılı Kararı ile tescil edilmiştir. Cami restitüsyon projesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kayseri Bölge Müdürlüğü tarafından 22.07.2015 ve 09.09.2015 tarihlerinde Bölge Koruma Kuruluna sunulmuş ve eksiklikler nedeni ile onaylanmamıştır (KTVK, 2015). Sungurbey Camii, restorasyon projesi, 05.04.2016 tarihinde yeniden Bölge Koruma Kurulu'na sunulmuş 14.04.2016 tarihinde alınan 2081 Sayılı Karar'da; "*restitüsyon projesi ve eklerinin tarihe not düşülmesi kapsamında dosyasında saklanmasına"*, restorasyon projesinde saptanan eksikliklerin tamamlanarak getirilmesine karar verilmiştir (KTVK, 2012).

Ermeni Kilisesi Onarımı

Merkez Eski saray mahallesinde bulunan Bazilika planlı olan kilise kesme taştan yapılmıştır. Kapısı önünde bulunan iki tane sütun hâlihazırda araları taşlarla örülü revaklı avlunun ana unsurlarını teşkil etmektedir (Pekak, 1998).

Esas giriş batı cephede olup kitabe yeri boştur ve etrafı kabartma haç şeklindedir. Dar yüzlerde birer, uzun yüzlerde 4 adet pencere vardır. Uç kısmı uzun ekseni istikametinde ikişer sütun ve üç kemerle üç sahına ayrılmıştır. Freskler tamamen tahrip olmuş izleri ancak kemer içlerinde görülmektedir. Sütun başlıkları da yaprak motifleriyle süslüdür. Kırma çatısı bazalt taş plakalar ile kaplıdır.

Bu kilisenin yapım tarihi tam olarak bilinmemektedir ve kitabesi yoktur. Bitişiğindeki kiliseye mimari yönden benzemesi nedeni ile 19.yüzyıla tarihlenmiştir. Restorasyonu yapılırsa

[2] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017.

bitişiğindeki kilise ile birlikte önemli bir kültürel miras alanı olacaktır. Revakların açılması iç ve dış temizliğin yapılması gerekmektedir.

Eskisaray Mahallesi, 33 Pafta, 646 Ada, 39 Parselde bulunan Ermeni Kilisesi Kayseri K.T.V.K. Kurulu'nun 03.07.1993 tarih ve 1529 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. Ermeni Kilisesi planında "Özel Proje Alanı (ÖPA)" olarak belirlenen alanda ve aynı zamanda "18. Madde Uygulama Alan Sınırı" içinde kalmaktadır.

Koruma Planında Özel Proje Alanı için *"Proje eki 1/500 ölçekli tasarım projesi esaslarına uygun olarak; 1/200, 1/100 ve gereken detay ölçeklerde tasarım projesi üretilir…"*

"…Ermeni Kilisesi kuzeydeki kötü yapılardan arındırılıp özgün yapısal özellikleri ile yeniden kültür ve sanat adına işlevlendirilecek, doğudaki ÖPA ile bütünsellik içinde Kalenin güney girişine yönlendirilecektir.."

ayrıca; "… *Niğde Eskisaray ve Kale Mahalleleri Koruma Planı Revizyon sınırları içinde kalan alanlarda, Plan kararlarının uygulanmasında ve Özel Proje Alanları için yapılacak uygulamalarda 1/500 ve 1/200 ölçekli gereken ayrıntıda "Kentsel Tasarım Projeleri" üretilip, onaylanmadan uygulamaya geçilemez. Bu düzenlemelerin hazırlanması ve onaylanması sürecinde Koruma Planı Revizyon kararlarına uyulur. Yapılacak her türlü değişiklik için plan müellifinin uygun görüşü ve K.T.V.K.Kurulu'nun onayı gerekmektedir."*

Denilmektedir (KTVK, 2016b).

Esenbey Türbesi ve Sırali Camii Çevre Düzenlemesi

2011 yılında Niğde Belediyesi, Esenbey Türbesi ve Sırali Camii çevresinde 500.000 lira harcayarak kamulaştırma yapmış ve türbenin ve tarihi eserlerin çevresindeki metruk binaları yıkarak temizlemiştir.

Tarihi eserlerin korunması ve çevre düzenlemelerinin yapılarak gelecek nesillere aktarılması amacıyla, Esenbey mahallesindeki Esenbey Türbesi'nin çevre düzenlemesi gerçekleştirilmiştir. Sıralı Cami çevresindeki otopark sorunu düzenlenen açık otopark alanıyla çözüme kavuşturulmuştur.

Burhan (Torunoğlu) Mescidi

2989 Ada, 2-3 Sayılı Parselde (eski 279 Ada, 4 Parsel), mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 31.07.2013 Tarih ve 37 Envanter numarasıyla tescilli Burhan (Torunoğlu) Mescidi'ne ilişkin rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmıştır (Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 2013).

Ancak bu projelerin, 18. Madde İmar Uygulaması sonrasında ortaya çıkan 2989 ada, 2-3 parsellerde yer aldığı görülen Mescidin mülkiyet sorununun çözülmesinden sonra, yeni parselasyona göre rölöve projeleri hazırlanmıştır (KTVK, 2013c).

Kiğılı Camii

Taşınmaz Kültür Varlığı (tescilli) olan Kiğılı Camii, Niğde Merkez, 365 Ada 3 parselde bulunmaktadır. Kiğılı Cami koruma alanında 699 Ada, 11, 12, 19 sayılı parsellerde çeşitli yapılar bulunmaktadır. Bu yapılara ilişkin plan değişikliği, 02.08.2013 tarih ve 112 sayılı Meclis Kararı ile uygun bulunmuş olmasına rağmen planda Belediye onayı bulunmadığından geri gönderilmiştir (KTVK, 2013d).

Niğde Kalesi Özel Proje Alanları (ÖPA) (Kentsel Tasarım Alanları)

Bu bölümde "Niğde Kalesi Koruma Planı" kapsamında ele alınan Özel Proje Alanları'nın niteliği özetlenecek ve bu alanlar için verilen ana kararlar özetle verilecektir. Bu kararların Koruma

Kurulu kararları ve belediye müdahalesi ile değiştiği ancak temel ilkelerinin aynen kaldığı söylenebilir (Resim 3).

Resim 3: Niğde Kalesi Koruma Planı Halk Katılımı Toplantısı (2016)

Özel Proje Alanı 1-2: Hisarpark ve Kale Çevresi Kentsel Tasarım Alanı

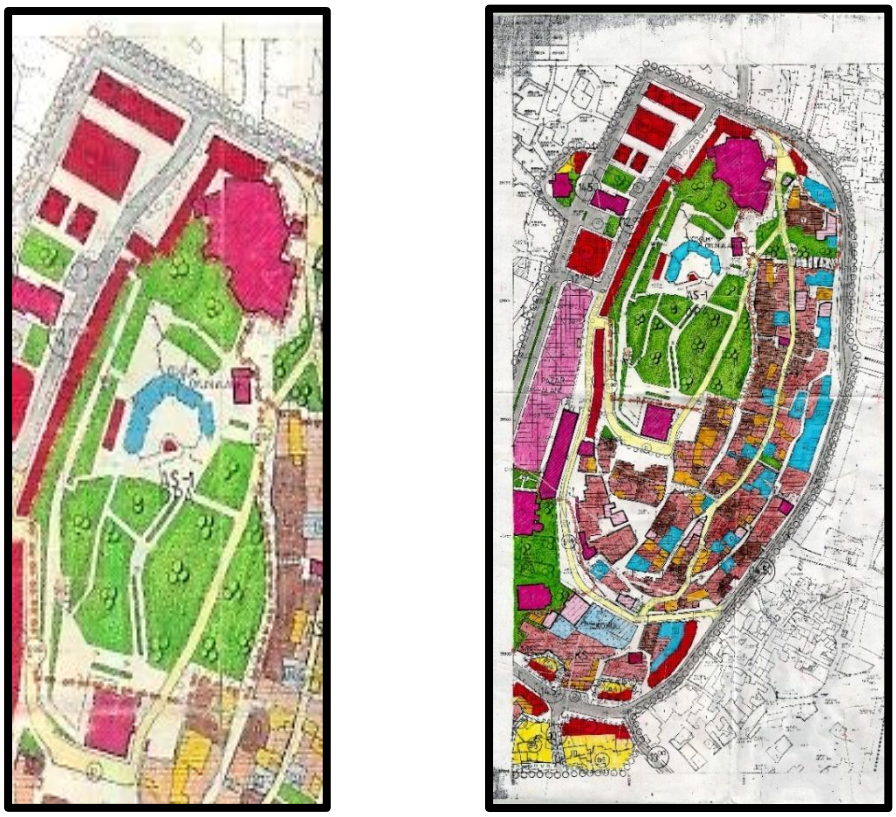
Niğde Kalesi üstünde 1940'larda düzenlenen "Hisarpark Alanı" daha sonra 1970'lere kadar çeşitli eklentiler, yeni havuz ve oturma yerleri ilavesi ile yeniden ele alınarak kentli için önemli bir dinlenme ve rekreasyon mekanı haline getirilmiştir.

Günümüzde yetişkin ağaçları, bakımsız ama su doldurulduğunda özellikle yaz aylarında ferahlık veren havuzu, oturma ve manzara seyir noktaları ile bu önemini sürdürmektedir.

Eski Plan Kararları

Hisarpark Alanı 2000 tarihli Koruma Amaçlı İmar Planı'nda da Özel Proje Alanı (AS-1) olarak belirlenmiştir.

AS-1' e ilişkin Koruma Plan Kararları uyarınca I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda peyzaj düzenlemesi yapılacaktır. Yeşillendirme, çim, çiçekli bitkiler, çalı tipi ve bodur ağaçlar kullanılacak, mevcut ağaçlar korunacaktır. Planda belirtilen alanlarda, açık çay bahçesi, oturma yerleri, sökülüp takılabilir hafif konstrüksiyonlu gölgelikler, park ve çocuk bahçesi düzenlemeleri yapılacaktır. Eski Koruma Planı Kararı irdelendiğinde; Özel Proje Alanı'nda 1/500 ölçekli Tasarım Projesi esaslarına uygun olarak, 1/200, 1/100 ve gereken detay ölçeklerde Tasarım Projesi üretilir kararı bulunmaktadır. I. Derece Arkeolojik Sit Sınırları içinde, Kentsel Arkeolojik Sit Alanı'nda, kale duvarları eklentilerinden arındırılarak, kale eteklerinde gerekli yeşil düzenlemeler yapılacaktır (Resim 4-5).

Resim 4 – 5: As-1 Alanı Eski Koruma Planı Kararları (Bilsel, G.)

Çevresel değerli yapılar kötü eklentilerinden arındırılarak korunacaktır. Alaaddin ve Kale Mahalleleri ana aksını oluşturan yolun devamlılığının sağlanması açısından yol kenarı bahçe duvarları eklentilerinden arındırılarak özgün durumuna getirilecek, yer yer açılmalarla Kale görünümü sağlanacaktır.

Kentsel Tasarıma Yönelik Kararlar

Hisarpark Kentsel Tasarım Alanı (ÖPA); Kale ve Rahmaniye Camisi ile birlikte ele alınarak 1/1000, 1/500 … 1/1 detay ölçekli "Kentsel Tasarım", "Peyzaj Projesi" ve "Kent Mobilyası" projeleri hazırlanacaktır.

Hisarpark Çevre Düzenleme Projesi öncelikle Niğde Belediyesi tarafından uygun bulunduktan sonra, Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na sunularak uygun bulunduktan sonra uygulanacaktır. Tasarımlarda mevcut ağaç rölövesi hazırlanacak ve hiçbir ağaca zarar verilmeden çevre düzenlemesi yapılacaktır. Yaşlanan, çürüyen ve peyzaj raporu hazırlanarak yerine yenisi dikilmesi uygun bulunan ağaçlar belirlenerek Peyzaj Projesi hazırlanacaktır.

Eski Koruma Planı kararı olarak *"Ağaçların ve Yeşil Varlığı'nın Korunması, Geliştirilmesi"* başlığı altında *"Tarihsel kentsel dokuda, yapı adalarında bahçelerdeki ve kentsel açık alanlar-yol mekânlarındaki ağaç ve yeşil varlığı korunacak-geliştirilecektir. Tarihsel dokuda, kentsel açık mekânlar ve konut bahçelerinde izinsiz ağaç kesilmeyecek, zorunluluk durumunda kesilenlerin yerine aynı tür yeni ağaç dikilece*ktir." kararı bulunmaktadır (s.16). Bu karar aynen geçerliliğini sürdürecektir.

Niğde Kalesi antik dönemlerden bugüne önem taşıyan bir "Arkeolojik Sit Alanı" (höyük) üzerinde konumlandığından aşırı sulama gerektiren geniş çim yüzeylerden kaçınılmalıdır. Sulama sistemi kurularak damlama ile özellikle yaz aylarında aşırı su tüketimi önlenmelidir. Mevcut ağaç

dokusu korunarak bu dokuya uyumlu ağaç, ağaççık, çalı vd. bitki türleri belirlenmelidir. Kale'nin surlarına zarar vermemek amacı ile, surların 10 metre yakınına kadar herhangi bir bitki dikimi yapılmamalı, sur duvarlarına zarar verebilecek her türlü bitki temizlenerek surlar açığa çıkarılmalıdır.

Yapılacak düzenlemede özellikle Kale'ye giden ana aksın doğusunda hiçbir şekilde yapılaşma yer almayacak, bu kesimlerde sökülüp takılabilir malzemeden çay bahçesi (maksimum kapalı alanı 80 m2), oturma yerleri ve manzara seyir terasları düzenlemesi yapılacaktır.

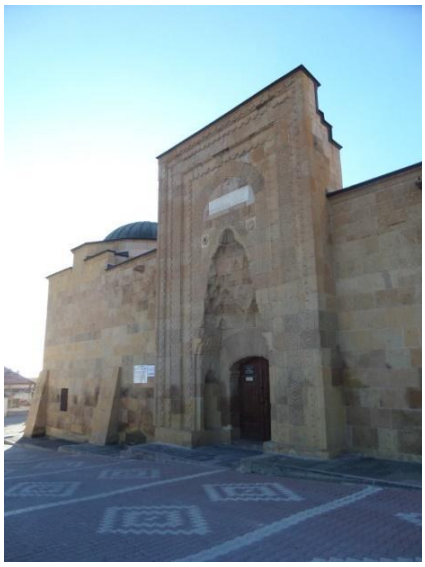
Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in Kültür ve Turizm Bakanı'na yönelttiği soru Niğde'nin tarihi ve kültürel varlıklarından biri olan Alaaddin Tepesi'nde bulunan Niğde Kalesi ve çevresinin durumuna ilişkin oldu. Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer sorularında şunları kaydetmiştir:

"Niğde ili Merkez ilçede Alaaddin Tepesi'nde 29 pafta, 629 ada, 20 parselde yer alan, 15.07.1978 /A-1207 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenen Niğde Kalesi bulunmaktadır. Kesin yapılış tarihi belirlenemeyen ancak Hititlerden beri bulunduğu alanda yerleşmeler olduğu saptanan kale surlarının bir höyük üzerinde yer aldığı da bilinmektedir. İç Kale dışında, Sungurbey Camii karşısında üç kat kale surlarından bir bölümün izlerine rastlanmaktadır".

1- *Kalenin bulunduğu ve höyük olarak saptanan tepede bilimsel bir kazı çalışması düşünülmekte midir?*
2- *Alaaddin Tepesi güneybatısında birisi Sungurbey Camii kapısı karşısında, diğeri güneyinde, tepeye doğru açılan iki kapı görülmektedir. Kapılardan girildiğinde etrafa yayılmış dehlizler yer almaktadır. Dehlizlerden kuzeydoğuda yer alanın 8 km. uzaklıktaki Gümüşler Kasabası'na, batısındakinin Kayardı Bağları'na kadar uzandığı farklı kaynaklarda ifade edilmektedir. Bu dehlizlerin gezilebilir kılınması ve açığa çıkarılması adına bir çalışma yapılmakta mıdır?"*

Özel Proje Alanı 3: Alaaddin Camii Çevresi Kentsel Tasarım Alanı

Alaaddin Camii, çeşmesi ve yakın çevresi günümüzde beton kilit taşı parke ile çepeçevre kaplanmıştır. Camii girişinde, arkasında ve Kale'ye bağlantı yollarında çeşitli dönemlerde döşenmiş farklı tiplerde (kilittaşı, altıgen, küp vd.) kaplamalar kullanılmıştır. Bu malzemeler kullanılırken aşırı genişlikte araç yolu niteliğinde mekanlar, boşluklar oluşturulmuştur. Bu da mekânsal ölçeklerin bozulmasına, anıt eser olan Alaaddin Camisi'nin tek başına kaplamanın ortasında kalmasına sebep olmuştur (Resim 6).

Resim 6: Özel Proje Alanı 3 / Alaaddin Camii Çevresi Kentsel Tasarım Alanı (Tunçer, Kasım 2016)

Ayrıca sıcak-kurak iklim bölgesinde yer alan Niğde de bu kadar geniş kaplamalı alanlar yerine, yer yer yumuşak peyzaj (soft landscape) öğelerine yer verilmeli, gölgeli, arkatlı, çardak, kamelya vb. gibi oturma ve dinlenme mekânları oluşturulmalıdır.

Özel Proje Alanı 4: Eski Yoğurtçular Pazarı Kent Meydanı ve Hanlar Bölgesi Kentsel Tasarım Alanı

Sungurbey Camii kuzeyinde, Bedestenin yanı ve arkasında kalan "Eski Yoğurtçular Pazarı" günümüzde açık otopark olarak kullanılmaktadır. Bu durum Kaledibi'nde hem yoğun bir trafiğe hem de gürültü ve görsel kirliliğe neden olmaktadır (Resim 7). Bölgede otopark ihtiyacı olduğu bilinmektedir, ancak bu şekilde denetimsiz ve çirkin bir bölgesel otopark alanı, turistik bir bölge olması gereken değerli bir anıt Eser Sungurbey Camii ve Bedesteni çevresine yakışmayan çağdışı görünümdedir.

Ayrıca; Kale Surları bedenine dayalı olarak inşa edilen 1,5 (asma katlı)- 2 katlı tek sıra dükkanlar ve bu dükkanların kullanımları da "Kültürel Turizm" amaçlı kullanılması gerekli bir bölgeye uygun olmadığı gibi, bu alana aşırı bir trafik yükü çekmektedir.

Resim 7: Özel Proje Alanı 4 / Eski Yoğurtçular Pazarı Kent Meydanı ve Hanlar Bölgesi Kentsel Tasarım Alanı (Tunçer, Kasım 2016)

Bir "Küçük Sanayi Sitesi" görünümündeki bu kesimde, Gayr-ı Sıhhi Müessese kapsamındaki bazı kullanımlar dahi (oto tamiri, mermer atölyesi, PVC pencere/kapı, mobilya imalatı, oluk, çimento inşaat malzemesi satışı vd) yer almaktadır (Resim 8). Burası neredeyse şehrin merkezinin içinde çöküntü bölgesi niteliği kazanmış, kamyon ve kamyonetler ile mal taşınan, gürültü ve hava kirliliği yanı sıra görsel kirlilik odaklarından biri haline gelmiştir.

Resim 8: Kale Surları Bedenine Dayalı Olarak İnşa Edilen 1,5-2 Katlı Tek Sıra Dükkanlar (Tunçer, Kasım 2016)

Eski Plan Kararları

Eski Yoğurtçu Pazarı Alanı 2000 tarihli Koruma Amaçlı İmar Planı'nda pazar alanı olarak belirlenmiştir. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi günümüzde (2016-17) bu kesim tamamen açık otopark olarak kullanılmaktadır. Alanın mülkiyeti Niğde Belediyesi'ne aittir. Sur bedenine dayalı yapılar bitişik tek katlı ticari işlevli olarak planlanmıştır. Ayrıca, Bedesten ve Sungurbey Cami önündeki yol, 5 metre genişliğinde, "Taşıt Kullanımına Sınırlı Yol" olarak plana işlenmiştir. Pazar Alanından Kaleiçine giden yol Alaaddin Camisi önüne kadar 6 metre, sonrasında Hisarpark kenarından dolarak Kale'nin önünden aşağıya inecek şekilde 5 metre olarak gene "Taşıt Kullanımına Sınırlı Yol" olarak planlanmıştır. Pazar yeri batısından geçen ana cadde güneyde 20 metre genişliğinde başlamakta ve daha sonra 14.50 metreye düşmektedir.

Kentsel Tasarıma Yönelik Kararlar

"Eski Yoğurtçular Pazarı" kent meydanı ve hanlar bölgesi kentsel tasarım alanı, Koruma Amaçlı İmar Planı'nda çok amaçlı kullanıma uygun olacak şekilde ele alınmıştır.

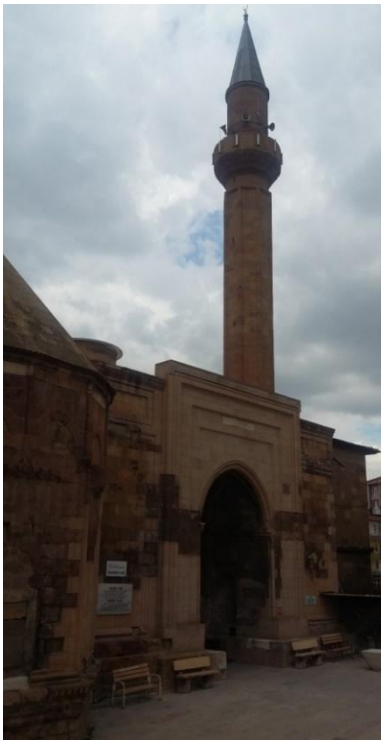
Koruma Planında, Bedesten gerisindeki alanda tarihsel kullanıma uygun "Yoğurtçu Pazarı", günümüzdeki açık otopark alanında ise 2 adet küçük ölçekli turistik /ticari han planlanmıştır. "hanlar bölgesi" olarak adlandırılabilecek bu bölgede, iki han yapısının ortasında ise "kent meydanı" tasarlanmıştır. Hanlar Bölgesi ve meydanın altında ise en az 300 araçlık yeraltı otoparkı ve çarşı inşa edilerek bölgenin ve Kalenin otopark ihtiyacı karşılanacaktır.

Eski Yoğurtçular Pazarı olan günümüzdeki "Kent Meydanı" ve Hanlar Bölgesi Kentsel Tasarım Alanı'nda (ÖPA) yer alan Bedesten'in, halen kullanılan otopark alanı birlikte ele alınarak; kentsel tasarım, peyzaj projesi, kent mobilyası ve mimari projeleri (1/1000, 1/500, 1/100 ve 1/50 … 1/1 detay ölçekli) hazırlanacaktır.

Bu Çevre Düzenleme Projesi de öncelikle Niğde Belediyesi tarafından onaylandıktan sonra, Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na sunularak uygun bulunduktan sonra uygulanacaktır.

Özel Proje Alanı 5: Sungurbey Camii ve Bedesten Kentsel Tasarım Alanı

Sungurbey Camii ve Bedesteni (Resim 9-10) planlama alanındaki en önemli ve değerli "anıt eser"'lerdendir. Her iki yapı da hem fiziksel durumları bakımından hem de çevre düzenlemeleri ile gerekli olduğu önemi yansıtmamaktadır. Yapıların önündeki araç trafiğine açık yol zaman zaman yoğunlaşarak, gürültü, görüntü kirlilikleri ve en önemlisi yapıların taş yapı malzemesine zarar veren egzos kirliliği oluşturmaktadır. Bu yolun yayalaştırılması, gereğinde (çöp toplama, yangın, itfaiye vd) servis amaçlı kullanılması önemli Koruma Plan kararlarındandır.

Resim 9: Sungurbey Camii (Tunçer, Mart 2016)

Resim 10: Bedesten (Tunçer, Mart 2016)

Eski Plan Kararları

Yürürlükteki Koruma Amaçlı İmar Planı'nda, kaleye güneyden girişi yönlendiren meydan, Sungurbey Camii, Dumlupınar İlkokulu, Ermeni Kilisesi ile bir bütün olarak tasarlanmış ve "Özel Proje Alanı" olarak geliştirilmiştir.

Koruma Plan Raporu'nda: *"...Sur İçi ve Sur Dışında kalan yakın çevresi "Kentsel – Arkeolojik Sit Kavramı" içerisinde düşünülmüştür. Bu bağlamda, kentin tarihi ve kültürel kimliğini ve özgün dokusunu oluşturan anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örneği konutlarda tescilli olanlarının dağılımları, bölgenin "Özel Proje Alanları" (ÖPA) bölünerek değerlendirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Anıtsal yapıların –bu gün kullanılmayanlarının- yeniden işlevlendirilmesi adına, Ermeni-Rum Kiliseleri ile Sungurbey camii arasında, Kale'ye güneyden girişi açan bir meydanın düzenlenmesi alandaki koruma unsurlarının bütünleştiricisi bir kültür üçgeni oluşturacaktır"*

"Her iki Kilise çevresine, yapılı ve açık mekânlarda yeniden ölçülendirme ve kültür-sanat ağırlıklı işlevlendirmeye yönelik ayrıntılı düzenlemeler yapılacaktır (Özel Proje Alanı – ÖPA) (Tanık, 2000).

Kentsel Tasarıma Yönelik Kararlar

Sungurbey Camii ve Bedesten Çevre Düzenlemesi Projesinde, Cami girişinin olduğu kadar Cami ve Bedesten gerisindeki mekanların da ele alınarak bu yapıların korunması ve çevreden algılanmasına yönelik kararlar verilmiştir.

Cami gerisindeki yolun trafiğe kapatılması ile bu kesimde havuz ve çınar ağaçları ile geleneksel nitelikte bir meydan oluşturulacaktır. Kentsel Tasarım ve Peyzaj projelerinde bu yapılara sosyal ve kültürel işlevlerin verilmesi amaçlanmalıdır.

Sungurbey Camisinin yapımını, mimarisi ve inşa teknikleri ile Beylikler Dönemi'ni anlatacak bir serginin düzenlenmesi ve kütüphane işlevi bunlar arasında yer alabilir.

Özel Proje Alanı 6: Kalekapısı Girişi Meydan Kentsel Tasarım Alanı

Günümüzde (2016) Niğde Kale Kapısı, Kaleiçi'ne giriş ve meydanı ile birlikte, bölgenin tarihsel ve kültürel kimliği ile uyumlu olmayan görünümdedir. Yaya meydanı olarak düzenlenmesi gerekli "Kale Meydanı" araç otoparkı olarak kullanılmakta ve alandan transit geçen yoğun bir araç trafiği bulunmaktadır.

Çok dar olan Kalekapısı'ndan Kaleiçine de zaman zaman ağır vasıtalar girmekte, çarpmalar ve sürtünmeler fiziki/fiziksel yıpranmaya ve giderek tahribata neden olmaktadır.

Kalekapısı burçlarından girişte soldaki korunmuş, sağdaki burç yok edilerek yerine zemini dükkan/depo/garaj olarak kullanılan 4 katlı bir apartman inşa edilmiştir. Bu yapılar hiçbir şekilde çevre ile uyumu bulunmayan, ayrıca buradaki Sur ve Kale burcunu tahrip eden çirkin görünüm yaratan yapılardır.

Koruma Planı'nda "Kalekapısı Meydanı" yaya ağırlıklı olarak düzenlenecek Özel Proje Alanı olarak belirlenmiştir. Bedesten ve Sungurbey Camisi önündeki ana cadde yaya ağırlıklı olarak düzenlenince kentin bu önemli meydanı da yaya bölgesi haline gelecektir.

Kalekapısı Meydanı için 1/1000, 1/500 ve 1/1 (detaylar) ölçekli kentsel tasarım ve peyzaj düzenleme projeleri hazırlanarak Koruma Kuruluna sunulacaktır.

Özel Proje Alanı 7: Eski Rum Orthodoks Kilisesi Çevre Düzenlemesi Kentsel Tasarım Alanı

Niğde'nin merkezinde, Eski Saray mevkii, Kıble Sokak'ta yer alan 155 yıllık Merkez Rum Kilisesi çökme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Etrafı çöplüğe dönüşen kilise, kilitli kapılarıyla kaderine terk edilmiş durumdadır. Yapının iç kısmındaki freskler halen bütün canlılığını korusa da

duvarlarda isim kazınmamış yer kalmamıştır. Her tarafı çeşitli bezemeler ve fresklerle süslü olan kilise, uzun yıllar Niğde Belediyesi'nin deposu olarak kullanıldıktan sonra boşaltılmıştır. 1861 yılında inşa edilen kilise, yerli ve yabancı turistlerce sık sık tercih edilen Kapadokya turlarının bir durağı olabilecekken, şimdilerde bu yıkık dökük haliyle zamana direnmektedir.

Yürürlükteki (Eski) Koruma Planında; Dumlupınar İlkokulu ve eski Rum Kilisesi (kitabesine göre 1861 tarihli İannes Prodromos Kilisesi) (Pekak, 1998) ile Sungurbey Camii bir bütün içinde alınarak Özel Proje Alanı olarak belirlenmiştir. Ancak Kalekapısı ve Meydan mekanına cephe vermeleri dışında, bunların birlikte bir park gibi düzenlenmesine gereklilik bulunmamaktadır.

Her biri ayrı mülkiyetlerde ve ayrı statülerde olan yapıların (meydan, cami, kilise, eğitim yapısı vd) kendi özelliklerine uygun şekilde çevre düzenlemelerinin ayrı ayrı kurum ve kuruluşlar tarafından yapılması daha doğru olacaktır. Bu nedenle Koruma Planı'nda Kale Meydanı düzenlemesi, Rum Kilisesi ve Sungurbey Camii düzenlemelerinin ayrı ayrı ele alınması öngörülmüştür. Rum Ortodoks Kilisesi için 1/1000, 1/500 ve 1/1 (detaylar) ölçekli kentsel tasarım ve peyzaj düzenleme projeleri hazırlanarak Koruma Kuruluna sunulacaktır.

Özel Proje Alanı 8: Ermeni Kilisesi Çevre Düzenlemesi Kentsel Tasarım Alanı

Niğde'de bulunan Mülkiyeti Niğde İl Özel İdaresine ait Eskisaray Mahallesi'nde bulunan Ermeni kilisesinin restorasyonu 2016 yılında tamamlanmıştır. Ermeni kilisesinin İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü tarafından çocuk kütüphanesi olarak kullanılmak üzere tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu yapının tarihsel kimliğine uygun olarak çevre düzenlemelerinin yapılması ve yakın çevresi ile ele alınması gereklidir. Ermeni Kilisesi için 1/1000, 1/500 ve 1/1 (detaylar) ölçekli kentsel tasarım ve peyzaj düzenleme projeleri hazırlanarak Koruma Kuruluna sunulacaktır.

Değerlendirme ve Sonuç

Bu yazıda, "Niğde Kalesi, Arkeolojik, Kentsel-Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanları Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu" için geliştirilen Koruma Planı Kararları ve Özel Proje Alanı Kararları özetle verilmiştir.

Niğde Kalesi ve yakın çevresi barındırdığı binlerce yıllık geçmişe sahip kültürel miras ve arkeoloji değerleri ile, tarihsel konut dokusu ile mutlaka korunarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Bu konuda Koruma Planı uygulayıcıları Niğde Belediyesi ve Koruma Kurullarına büyük görev düşmektedir. Niğde Belediyesi; Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Niğde Valiliğinden gerekli teknik ve parasal desteği alarak kültür varlıklarının korunması, onarımı ve çevre düzenlemelerinin yapılmasında sorumlu en önemli yerel birimdir. Halkın bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve parasal olarak desteklenmesi konularında sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışılmalıdır.

Kaynakça

Acun, H. (2011). *Osmanlı imparatorluğu saat kuleleri*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Akok, M. & Erdil, K. (1962). Niğde Kalesi kazı raporları.

Akpolat, M. (2016). Niğde Kalesi, koruma amaçlı imar planı revizyonu. *Sanat Tarihi Danışmanlık Raporu,* Milet Planlama Ltd.

Doğan, Ş., N. (2013). Niğde'deki Türk dönemi (13-15. Yüzyıl) yapılarında taç kapı-mihrap tasarımı ve bezeme ilişkisi, Erzurum *Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 30*(1).

Kocalar, A. C. (2015). Niğde ve tarihi çevreyi koruma çalışmaları. *I. Uluslararası Kentsel Araştırmalar Sempozyumu 24-26 Haziran.* Amasya.

Pekak, S. M. (1998). 18. ve 19. yüzyıllarda Niğde ve çevresinde Hıristiyan dini mimarisi. *T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar Müzeler Genel Müdürlüğü, XVI. Araştırma Sonuçları Toplantısı-1*, Tarsus Bildiriler (s.25-48) içinde.

Tunçer, M. (2016). *Niğde Kalesi, Arkeolojik, Kentsel-Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanları Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu Araştırma-Değerlendirme Raporu ve Kentsel Tasarım Projeleri Raporu,* Milet Planlama Ltd.

Ünlü, H. (2016). Niğde Kalesi, koruma amaçlı imar planı revizyonu. *Halk Katılımı Toplantısı Sunumu,* Milet Planlama Ltd.

Resmi Yazışma ve Koruma Kurulu Kararları

Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu (1993). (03.07.1993 tarih ve 1529 sayılı Karar). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü (2013). (10.07.2013 tarih ve 2468 sayılı yazısı). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2012). (13.02.2012 tarih ve 2075 sayılı karar). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge (2013a). (30.10.2013 tarih ve 96743921/ (51.00.150)-2655 sayılı yazı). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2013b). (28.06.2013 tarih ve 784 sayılı Karar). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2013c). (25.10.2013 tarih ve 950 sayılı Karar). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2013d). (07.10.2013 tarih ve 96743921/51.00.0.271-3456 sayılı yazı). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2014a). (18.07.2014 tarih ve 96743921/51.00.0.577-2316 sayılı yazı). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2014b). (1.12.2014 tarih ve 96743921/51.00.0.577-3658 sayılı yazı). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2015). (22.07.2015 tarih ve 1676 sayılı karar, 20.11.2015 tarih ve 1857 sayılı karar). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2016a). (02.09.2016 tarih ve 2229 Sayılı Karar, 22.07.2015 tarih ve 1677 sayılı karar). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2016b). (28.06.2016 tarihli yazı). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

İnternet Kaynakları

Niğde Belediyesi (2017, Şubat 1). *Niğde'nin tarihi*. https://nigde.bel.tr/nigdenin-tarihi

Invest In Niğde (2017, Ekim 10). *Saat kuleleri*. http://investinnigde.com/kultur-ve-turizm/kale-kule-ve-kulliyeler/

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017, Ocak 28). *Sungurbey camii.* http://www.nigdekulturturizm.gov.tr/TR,74357/camiler.html